

Manual til by-rundtur i den ældste del af stationsbyen Støvring.

Ved Britta E. Nielsen. Støvring.

1) Rebild kommune rådhus og administrationsbygning.

Kommunekontoret lå førhen på Rema's parkeringsplads, Hobrovej 88. 2013 blev de fleste af 1901-højskolens bygninger revet ned for at give plads til det nuværende rådhus i Støvring. Hobrovej 110.

2) Højskolen på Kr. Østergaardsvej. (Tidligere Hobrovej 108)

Bygningen er det tredje sted, hvor der har været holdt højskole i Støvring. 1885 til 2009. De fleste af bygningerne er revet ned i 2013 for at give plads til Rådhuset.

- a) Første sted er Mosbæks frølager. Mosbæksalle nr. 12. (vinteren 1885)
- b) Andet sted er Østergaard højskolebygning fra 1886 på Mosbæksalle nr. 16. Her oprettes også den første friskole i Støvring.
- c) Tredje sted er som nævnt højskolebygningen ved Rådhuset fra 1901.

Den bygning, der er tilbage, er hovedbygningen rejst af højskoleforstander Søren Frederiksen i 1901. Med tiden bliver der tilføjet flere tilbygninger, så der bliver et bygningskompleks, der kunne rumme mange elever. Den har været specialiseret i flere forskellige retninger gennem tiden – først har Støvring højskole en havebrugsafdeling, senere en afdeling til uddannelse af FDB-medarbejdere. De seneste år er den musikhøjskole og kunsthøjskole, men elevtallet falder, så man måtte lukke endeligt i 2009. (Jan Bak Harder: Støvring. 1984)

Frikirken- Bygget 1903-1905 som kirke for den lokale valgmenighed (inkluderet i folkekirken) senere frimenighed (selvstændig menighed), der samarbejder med Frimenigheden i Trængstrup, således at man deler en præst. **Friskolen** hører først til på højskolen, senere har den i mange år hjemme i vestenden af kirkebygningen. Den er nedlagt som kirkebygning i 1995, hvor frimenigheden opløser sig selv. Bygningen overgår til Højskolen og bliver senere købt af kommunen i 2007, omdøbt

til "Huset", og bliver nu brugt til kulturelle formål . (Artikler fra Nordjyske bl.a. 16. dec 2007) Senere er der friskole i Stubhuset, der bliver gjort til kulturhus omkring år 2000.

3) Andelsmejeriet Elinelund bygget 1888. Hobrovej 112. (nedrevet)

Mejeriets placering skyldes , at en lokal gårdmand - Anders Lundsgaard – tilbyder at stille grunden gratis til rådighed, hvis mejeriet måtte blive opkaldt efter hans datter Eline. Det er købmand N.P Andersen fra købmandsgården ved stationen, der er formand for den bestyrelse , der gennemfører bygningen af mejeriet i 1888. Det er købmandens søster Margrethe Andersen, der er den første mejerske på Elinelund (7-8 år). Omkring 1900 tilføjes en villa til mejeribestyreren. Den første mejeribestyrer med familie var N.P.Mosborg. På loftet er der værelser til mejeristelever. Produktionsbygningerne bliver udvidet og ændret mange gange i mejeriets levetid. Mejeriet nedbrydes i 1988. (se fotos på Arkiv.dk)

4) Støvring friluftsbad på Kr. Østergaardsvej 4.

Bygget med håndkraft på initiativ af højskoleforstander Robert Stæremose i 1937 som et frivilligt byggeprojekt især for byens unge mænd. Badet bliver stor succes. 1942 bliver der holdt DK-mesterskaber i svømning. Alle egnens børn får lært at svømme og mange tilbringer en stor del af deres fritid i svømmebadet. I 1994-95 bliver svømmehallen bygget på friluftsbadets grund. 2019 udvides med en Fitnessafdeling og stedet kaldes så for Støvring Multihus.

(<https://www.stovringsvommehal.dk/om-hallen/>)

5) Vandmøllen og Hammerværket ved Hobrovej. Hobrovej 130.

Vandmøllen, der bruger vandet fra Mastrup å opsamlet i Mølledammen, ligger øst for dammen (syd for svømmehallen). Vandmøllen bliver lukket ned i 1958 og bygningerne er siden fjernet. Hammerværket bliver oprettet i 1874 og bliver lukket under krisen i begyndelsen af 1930erne. Det er den første egentlige industrivirksomhed i Støvring, der overlever på sigt. Allerede i 1884 bliver landbruget skilt fra møllen og bliver drevet fra Møllegaarden , som endnu ligger ved jernbanen i industrikvarteret sydøst for Støvring. (Hans Gjedsted Støvrings historie. 1997.

6) Støvring Kirke på Kirkevej 7.

Bygget 1907 af arkitekt Hans Vejby Christensen på en ret højtbeliggende grund, der ligger på grænsen mellem Kærgaard og Fredsgaard skråt overfor højskolen og Frimenighedskirken. Det er altså Christian Foldager og Christen Lere, der har skænket grunden. Den afløser Buderup Ødekirke, som efterhånden ligger for langt væk fra hovedparten af menighedens medlemmer. (Henrik Gjøde Nielsen: Støvring Kirke. 2007. ligger på nettet)

7) Rundkørslen ved Hobrovej, Grangårdsvej og Mosbæks Alle. Rundkørslen ligger hvor centrum for den gamle landsby Støvring lå. (nævnt første gang i 1268, men går måske tilbage til vikingetid eller tidlig middelalder). En gren af hærvejen går gennem byen. Sydligste punkt er Vandmøllen Hobrovej 130, der ligger ude ved svømmebadet og nordligste punkt er Grangården Hobrovej 92 A. Gårdmænd og husmænd i byen er ved udskiftningen 1804-1805 fæstere under Herregården Buderupholm. Da dyrkningsfællesskabet ophører er der 14 gårde og en halv snes huse med og uden jord. Kun få gårde bliver flyttet ud af byen ved udskiftningen, men en del huse bliver rykket ud. Overgangen til selvejendom sker ret sent i 1800-tallet og over en meget lang periode. Flere gårdmænd får deres jord skåret over af jernbanen, da den kommer i 1869. Deres kærømråder og moseparceller kommer til at ligge syd for banen. (Hans Gjedsted: Støvrings historie. 1997)

8) Den gamle kro 1722-1804.

Den ligger nær det nordlige hjørne af Mosbæksalle og Hobrovej. Støvring Kro bliver flyttet nordpå i forbindelse med udskiftningen 1804 til det sted, der siden hen bliver til krydset Jernbanegade / Hobrovej. (der hvor Netto ligger nu) Ved det vigtige vejkryds, hvor Viborgvej støder til Hobrovej kommer der til at ligge en kro indtil ca. 1995, da den bliver endelig fjernet. Længere sydpå ved Hobrovej opføres senere "Ny Kro", men den er også nedlagt nu. (Hans Gjedsted: Støvrings Historie. 1997)

9) Grandgården. Matr. nr. 7. Hobrovej 92 A.

Den kendte højskoleforstander Søren Frederiksen køber gården ved århundredeskiftet og hans efterslægt ejede gården til den blev nedrevet. Hele bebyggelsen på Bavnebakken og Møllebakken ligger på Grandgårdens jorder.

10) Den gamle skolebygning. Hobrovej 93. (nedrevet)

Der har vist ligget tre skolebygninger på Hobrovej 93 . Den første landsbyskole fra 1742 har vi ingen viden om. En bygning fra 1828 kendes. Den var i bindingsværk på syldsten og bliver 1845 udskiftet med en grundmuret bygning med murstensgulv. 1887-88 bliver skolen flyttet til Bavnebakken ved Hobrovej, fordi skolelærerembedet siden udskiftningen har haft en jordlod, der blev kaldet "skolelodden" der. 1897 blev der tilføjet en fortsættelsesskole, således at der i alt er 3 lærere. Skolebygningerne er forandret /udbygget mange gange siden.

11) Forsamlingshuset på Forsamlingshusvej 1 (Nedrevet) Formøderne foregår i Ludvig Mosbæks Frølager 1889-1890 og huset bliver først omtalt som et "Øvelses- og Samlingshus". Det skal altså både bruges til gymnastiksal og til møder fx i afholdsforeningen samt til foredrag og fester. Der bliver bygget en lav langstrakt bygning. Den bruges første gang i september 1890. Den er bygget på planteskolens jord og rejst af den gruppe af gårdmænd, der køber højskolen og planteskolen på Mosbæksalle, da Mosbæk og Østergaard udvandrer. Den er nedrevet i slutningen af 1980'erne. (se fotos på arkiv.dk)

12) Gartner og frøavler Ludvig Mosbæks hus og pakhus/frølager

Mosbæksalle 10-12. Ludvig Mosbæk er en usædvanlig faglig dygtig og engageret person. Som typisk iværksætter er han nok den vigtigste pioner i den tidlige stationsby. Han er søn af lærer Jens Mosbæk, der i 1872 hjælper sønnen i gang med planteskolen ved at købe 5 tdr. land jord ned mod åen bag ved den gamle skole. Ludvig Mosbæk går straks i gang med at dræne området og forberede jorden. I midten af 1870'erne begynder han at avertere med salg af planter og frø. Først bor han i en lille aftægtsbygning, men omkring 1878 bygger han beboelseshus. 1884 følger så pakhuset eller frølageret. Han tager elever ind og opbygger en meget stor virksomhed, der er helt afhængig af jernbanen som transportmiddel. Til sidst har han 15 tdr. land med 1200 forskellige planter og mange frøsorter. 1887 brænder frølageret og mange papirer går tabt. Et dyk i konjunkturerne koster ham dyrt og han erklærer sig konkurs i 1889-90. Han sælger planteskolen til et konsortium af grundtvigske gårdmænd, som også køber højskolen, da Østergaard udvandrer i 1892. 1891 udvandrer han til USA med kone og 5 børn. (Mosbæks erindringer i lokalhistorisk arkiv for den tidligere Støvring kommune)

Den gamle højskole. 1886-1901. Mosbæksalle 16. Højskolelærer Kristian Østergaard bliver i 1885 henvist til gartner Ludvig Mosbæk i Støvring - efter at have tilbragt 7 år i USA. Mosbæk overtaler Østergaard til at grundlægge en højskole med en havebrugsafdeling, som Mosbæk skal lede. Placeringen nær stationen er velvalgt, men byen er ganske lille endnu. Den første vinter holder de skole i Mosbæks frølager. Året efter får Østergaard bygget højskolebygningen på Mosbæksalle. Vilkårene for skolen bliver meget hårde og Østergaard slider sig op. Da hans formue er brugt op og hans kone dør i foråret 1892, udvander Østergaard med 6 børn og en tjenestepige, som han senere gifter sig med. Lærer Søren Frederiksen driver højskolen videre og får bygget en ny større bygning i 1901. (Højskolens årsskrifter. Jubilæer)

13) Dodensiggården.

Gården med matr. nr. 8 a , der i perioden efter 1870 er ejet af Johannes Andreas Christensen Dodensig, ligger ved den nuværende Kærvej på sydsiden. En meget stor del af grundene syd for Hobrovej er udstykket fra denne gård. Den nuværende bebyggelse Kastanjegården ligger på den parcel, hvor gårdens bygninger var.

14) Købmandsgården ved stationen. Jernbanegade nr. 36. Forløberen var en købmandsforretning i en lade i bondebyen, oprettet af en ung købmand fra Oplev, Thyge C. Pedersen, der fra 1877 ansætter en tilflytter fra Nibe-egnen til at forestå forretningen. De bliver kompagnoner. I 1880 påbegynder købmand N.P. Andersen og Co bygningen af en et-etagers købmandsgård lige vest for stationen. Han flytter forretningen fra bondebyen til den nye gård i december 1884. Han handler både med grovvarer, kolonialvarer og isenkram og sørger for en staldlænge, hvor bønderne kan placere deres heste og vogne. Det bliver en af landet største købmandsforretninger på landet. N.P. Andersen bliver nemlig grosserer, fordi han leverer varer til mange butikker i oplandet vest for Støvring. Han opretter selv en filial i Hjedsbæk. Han er den første, der får telefon i Støvring og er en af de største skatteydere på linje med kroejeren. 1897 brænder købmandsgården, men den bliver genopbygget i to etager i 1898, som den står nu. Efter århundredeskiftet får han større konkurrence fra brugsen og den tilknyttede foderstofforretning. N. P. Andersen og Co sælger købmandsgården

1911, men der er forsat forretning i bygningen det meste af 1900-tallet igennem. Bygningen rummer dog fra 1983 kun beboelseslejligheder. (Jan Bak Harder: Støvring. 1984)

- 15) Støvring Station fra 1869. Borupsalle.** Banestrækningen fra Randers til Aalborg bliver åbnet september 1869 og stationsbygningen – tegnet af arkitekten Holsøe - i én etage bliver taget i brug samtidig. Der er kun en ventesal mod syd, et kontor med billetsalg i midten og en lejlighed til stationsforvalteren mod nord. Den første stationsforvalter hedder J.J. Hammer Der er bare et gennemgående spor, men ved Støvring er der et vigespor nærmest stationsbygningen, så at modgående tog kan komme forbi hinanden. Fra vigesporet udgår mod nordvest et sidespor, hvor godsvogne kan anbringes til lastning og losning. Foruden stationsforvalteren er der to trafikassistenter, to portører samt ekspedienter. Da postekspedition bliver flyttet til stationen fra kroen er der også postpersonale, så stationsforvalteren er også postinspektør og kgl. måler og vejer. Alle ansatte ved stationen kommer i begyndelsen fra andre egne i Danmark. Senere bliver de laveste stillinger ofte besat med lokale folk. Omkring 1900 tilføjes en anden etage til stationsbygningen med en lejlighed til stationsforstanderen. Desuden udbygges ventesalen mod syd og der tilføjes en retiradebygning. 1953 åbnes der for spor 2. Persontrafikken ophører 1974. Stationsbygningerne bliver nedrevet i 1982. 2003 oprettes en nærbane. (Jan Bak Harder: Støvring. 1984)

Borups hus på Borupsalle nr. 1. Viadukten Kærvej fra 1920. Vejen til Volsted løber oprindeligt forbi det første hus syd for stationen, kaldet Borups hus. Det har portør og ledvogter Poul Andersen Borup bygget i 1904. Efter stationens tilkomst, er der et led med bom ved Volstedvejen, der skal sænkes og hæves igen af en ledvogter, hver gang der kommer et tog. Fra 1902 til 1920 er det portør og ledvogter Borup, der har den opgave, som måske blev udført af hans kone. Han kommer til at give navn til vejen forbi stationen. 1920 bygges endelig viadukten ved Kærvej, så trafikken til Volsted kan passere uhindret. Lige nordøst for viadukten ligger der et gult dobbelthus. Det har været beregnet til jernbanearbejdere. Øst for det gule hus har der ligget et træhus beregnet til lederen af godsafdelingen ved jernbanen.

- 16) Det skæve hus. Jernbanegade nr. 33.** Det ældste eksisterende hus i Jernbanegade bygget 1877. Beboet i mange år af Høgenhaug, der var

træskomand og træhandler. Skævheden skyldes, at gadens byggelinje blev ændret mellem bygningen af husets 1. og 2. del. (Jan Bak Harder: Støvring. 1984)

- 17) **Bagergården. Jernbanegade, først nr. 27 senere nr. 25.** Niels Jensen fra Rynkeby på Fyn starter i 1870 en bagerforretning op i bondebyen, vistnok på Hobrovej 103 overfor den senere højskolebygning fra 1901. Først i 1880'erne bygger han en bagerforretning på Jernbanegade nr. 27. Da den bygning bliver for lille rykker han over på nr. 25 og bygger i 1915 en større bagergård der. Han har en brødvogn med kusk, der sælger brød i oplandet. Sønnen Niels Christian Jensen fører forretningen videre. Der har været bagerforretning langt op i 1900-tallet. Nr. 27 sælger han i 1920 til Skræddermester Niels Andersen. En søn, Børge Andersen, drev i mange år forretningen videre efter faderens død i 1949.(Fotos: arkiv.dk. jan Harder: Støvring.1984)
- 18) **Jernbanegade 10.** Det oprindelige hus bliver i 1905 bygget af tømrer og snedkermester Niels Chr. Nielsen, der også har en møbelforretning. Huset bliver ændret og udbygget flere gange også af sønnen Robert Nielsen, der overtager forretningen i 1932. Robert Nielsen erindringer om Støvring, skrevet i 1988 findes i Barn af Himmerland nr. 10 og 11.
- 19) **Krydset Jernbanegade og Hobrovej.** Efter åbningen af jernbanen i 1869 bliver der oprettet en vej fra Hobrovej til den nye station lige syd for kroen. Den kaldes i de første mange år Stationsvejen. Viborgvej anlægges, så at der fremkommer et centralt vejkryds ved kroen af stor betydning for trafikken nord/syd og vest . De vigtige hovedveje er med til at give Støvring mulighed for at udvikle sig til en god forretningsby.
- 20) **Støvring Kro. 1804 - 1995. Jernbanegade nr. 1 .** Kroen har før udskiftningen 1804-1805 ligget i bondebyen, men den får en ideel placering, da Viborgvej kommer til at støde til Hobrovej lige ud for kroen - på dens nye placering ved landevejen længere nordpå. Den gamle krobygning ved vejkrydset er lavet af bindingsværk og har front mod Aalborgvej. Stalden ligger vest for Aalborgvej. Kroen brænder og bliver genopført 1904 – nu med facade ud mod Jernbanegade og stald på østsiden af Aalborgvej Den har sin storhedstid under kromand H.P. Rasmussen fra 1926. Den bliver revet ned 1996.(Hans Gjedsted: Støvring. 1997)
- 21) **Støvring brugsforening. Åbning i Mosbæks frølager 1888. Den gamle brugsgård ved vejkrydset . 1898 – 1968. Jernbanegade 1.** Forretningen fik en

ideel placering ved stationsbyens nye hovedvejkryds. Brugsen har også foderstofudsalg fra 1890erne. Foderstofften bliver udskilt som en selvstændig forretning i 1914. 1972 bliver den forretning underlagt DLG og i 1978 flyttes foderstofforretningen til Sørup. Den nye brugs i nordbyen bliver bygget i 1968 og bliver indrettet som et supermarked. (Jan Bak Harder. Støvring. 1984.)

22) Bavnebakkeskolen , 1887/1888 – 1970. Bavnebakken 105. Skolen er flyttet til stedet fra bondebyen, hvor den har ligget nær krydset på østsiden af Hobrovej. På Bavnebakken kommer nye bygninger til i flere omgange frem til i dag. Bygningerne fra 1880'erne eksisterer ikke mere.

(Fotos se Arkiv.dk. Jan Bak Harder: Støvring. 1984)

23) Smed Niels Knudsens værksted. Det var her, at Carl Jensen var smedesvend ved folketællingen i 1911. To år senere i 1913 er han flyttet til hjørnet af Viborgvej og Aalborgvej, hvor han som smedemester starter sin cykelforretning op. Han begynder at sælge Shell-benzin i 1918. Det nuværende hus er bygget 1947 med det kendte vareudbud Cigarer, cykler og symaskiner. Et banebarn ejer og driver nu Shell tankstationen og motellet i det nordlige Støvring.

Se også artikelserie om Støvring 150 år bl.a. fra tidsskriftet "Hanen" (udgivet af Lokalhistorisk arkiv for den tidligere Støvring kommune) - bragt i Folkebladet i forbindelse med byens 150 års jubilæum i 2019.